

Johtava asiantuntija Eeva-Maija Puheloinen

Asiantuntijalausunto

12.10.2022

1/2

Eduskunnan ympäristövaliokunnalle

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE ERÄIDEN VIHREÄN SIIRTYMÄN HANKKEIDEN VÄLIAIKAISTA ETUSIJAA ALUEHALLINTOVIRASTOJEN LUPAKÄSITTELYSSÄ VUOSINA 2023—2026 JA HALLINTOTUOMIOISTUIMISSA VUOSINA 2023—2028 KOSKEVAKSI LAINSÄÄDÄNNÖKSI (HE 128/2022 VP)

Eduskunnan ympäristövaliokunta on pyytänyt työ- ja elinkeinoministeriön kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle koskien eräiden vihreän siirtymän hankkeiden väliaikaista etusijaa aluehallintovirastojen lupakäsittelyssä vuosina 2023—2026 ja hallintotuomioistuimissa vuosina 2023—2028 koskevaksi lainsäädännöksi.

TEM kannattaa esityksen tavoitetta tukea vihreää siirtymää nopeuttamalla lupakäsittelyä ja lisäämällä lupakäsittelyyn suunnattuja voimavaroja. Esitys toteuttaa hallituksen kirjausta vihreän siirtymän investointeja vauhdittamisesta ja edesauttaa toteuttamaan hallituksen strategista tavoitetta hiilineutraalista Suomesta vuoteen 2035 mennessä.

Lakiesityksessä on tyhjentävä luettelo vihreään siirtymään luettavista investointihankkeista, joille etusija voidaan myöntää. TEM nostaa esille kysymyksen kierrätyksestä (esimerkiksi kaivosten sivukivet tai rikastushiekka) akkumateriaalien valmistuksessa ja pyytää tarkastelemaan, olisiko etusijamenettelyä tarkoituksenmukaista laajentaa kattamaan jossain tapauksissa myös akkuteollisuuden tarvitsemia raaka-aineita (Laki ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa 2 a § 2 momentti 5 kohta).

TEM pitää hyvänä, että esitystä on laajennettu verrattuna lausuntokierroksella olleeseen esitysluonnokseen, että myös hallintotuomioistuimessa säännösten voimaantullessa vireillä olleet valitukset hankeluettelon mukaisista ympäristö- ja vesilupapäätöksistä saisivat etusijan ehdotettujen siirtymäsäännösten perusteella. Laajennuksen kautta jo hallintotuomioistuinkäsittelyssä olevat vihreän siirtymän hankkeet kuuluisivat kiireellisen käsittelyn piiriin. Esityksestä ei kuitenkaan käynyt tarkemmin ilmi, miten etusijaa hallintotuomioistuimissa voi pyytää tai miten etusijaa sovelletaan viran puolesta myös jo vireillä olevien valitusten osalta.

Esityksen mukaan hakijan on hakemuksen yhteydessä esitettävä riittävä selvitys oikeudesta etusijaan, eli että hanke täyttää ”ei merkittävää haittaa” –periaatteen mukaiset kriteerit. TEM toteaa, että Suomen hiilineutraaliustavoitteen saavuttaminen edellyttää sujuvia luvitusprosesseja teknologianeutraalisti erilaisille vähähiili- ja kiertotalousinvestoinneille. Esityksessä mainitut hanketyypit ovat sellaisia, jotka ovat välttämättömiä hiilineutraaliuden saavuttamiseksi. ”Ei merkittävää haittaa” –selvityksen alaisia teemoja arvioidaan muissa luvitusprosessin vaiheissa soveltuvilta osin, jolloin etukäteisarvion edellyttäminen luo uuden päällekkäisen viranomaisarvioinnin tason. Esityksen

mukaiset hanketyypit edistävät hiilineutraaliutta, ja näiden hankkeiden arviointiin luotava ”ei merkittävää haittaa” –arviointia koskeva lisäprosessi tuo ylimääräistä hallinnollista taakkaa toiminnanharjoittajille sekä haasteita ja resurssitarpeita viranomaisille, vaikka investointeja tarvitaan pikaisesti. TEM kiinnittää huomiota siihen, että ”ei merkittävää haittaa” –selvitys edellyttää toiminnanharjoittelijalta uutta osaamista, joka voi etenkin pienille ja keskisuurille toimijoille olla haaste. TEM suhtautuu kriittisesti ”ei merkittävää haittaa” –tarkastelun ehdottomaan edellyttämiseen, koska hankkeet ovat joka tapauksessa vihreän siirtymän hankkeita.

Lisäksi vihreän siirtymän investointien lupamenettelyjä vauhditetaan tiivistämällä viranomaisten keskinäistä yhteydenpitoa ja tiedonvaihtoa muilla lainsäädäntömuutoksilla sekä lisäämällä voimavaroja lupa- ja muihin hallinnollisiin menettelyihin ja digitalisaatioon. Luvat ja valvonta –palvelu sujuvoittaa luvitusprosessia erityisesti monilupaisissa hankkeissa. Palvelu mahdollistaa useiden lupa-asioiden yhtäaikaisen eteenpäin viemisen, tarjoaa sekä viranomaiselle että asiakkaalle lupakokonaisuuden etenemisen reaaliaikaisen seurannan sekä mahdollisuuden hankekokonaisuuden liittyvien eri lupien ja ilmoitusten määräaikojen kokonaisseurannan. Lisäksi Luvat ja valvonta –palvelussa toteutetaan hankekohtainen lausunto- ja kuulemismenettelyjä tehostava toiminnallisuus, joka otetaan käyttöön vuonna 2023. TEM:n näkemyksen mukaan Luvat ja valvonta -palvelua tulisi hyödyntää vihreän siirtymän lupamenettelyjen vauhdittamisessa ja liittää HE:n piiriin kuuluvat hankkeet osaksi Luvat ja valvonta -palvelua. TEM toteaa, että Tukes on osa investointien luvituksen viranomaisketjua. Tukes toimii muun muassa kemikaaliturvallisuuslaissa tarkoitettuna lupaviranomaisena. Tukesin lupaa edellyttävät kohteet ovat arvioiden mukaan pitkälti samoja, joiden ympäristöluvista esityksessä esitetyillä toimilla kiihdytettäisiin. Myös Tukesin luvituksen sujuvuus ja resurssien riittävyys on keskeinen osa investointien luvituksen toimivuutta ja sujuvuutta. Tukesin resursointia onkin katsottu tarkoituksenmukaiseksi vahvistaa noin 0,5 MEUR/vuosi lisätalousarviossa pysyvänä resursointina vuodesta 2023 lukien (vuodelle 2022 0,25 MEUR).

Lopuksi TEM korostaa yritysten toimintaympäristön vakauden ja ennustettavuuden merkitystä, mitkä ovat perusedellytyksiä suotuisalle investointiympäristölle. Kuten esityksessäkin todetaan, on tärkeä varmistaa, etteivät muut lupahakemusasiat viivästy nykyisistä käsittelyajoista.